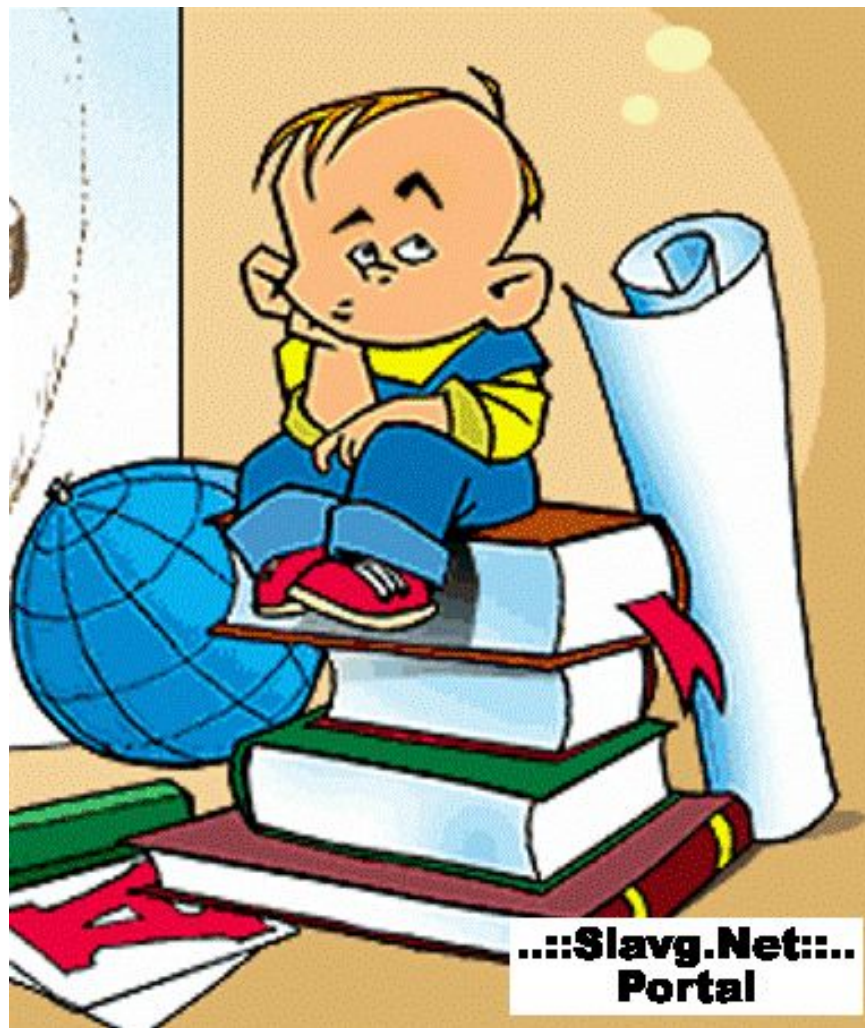

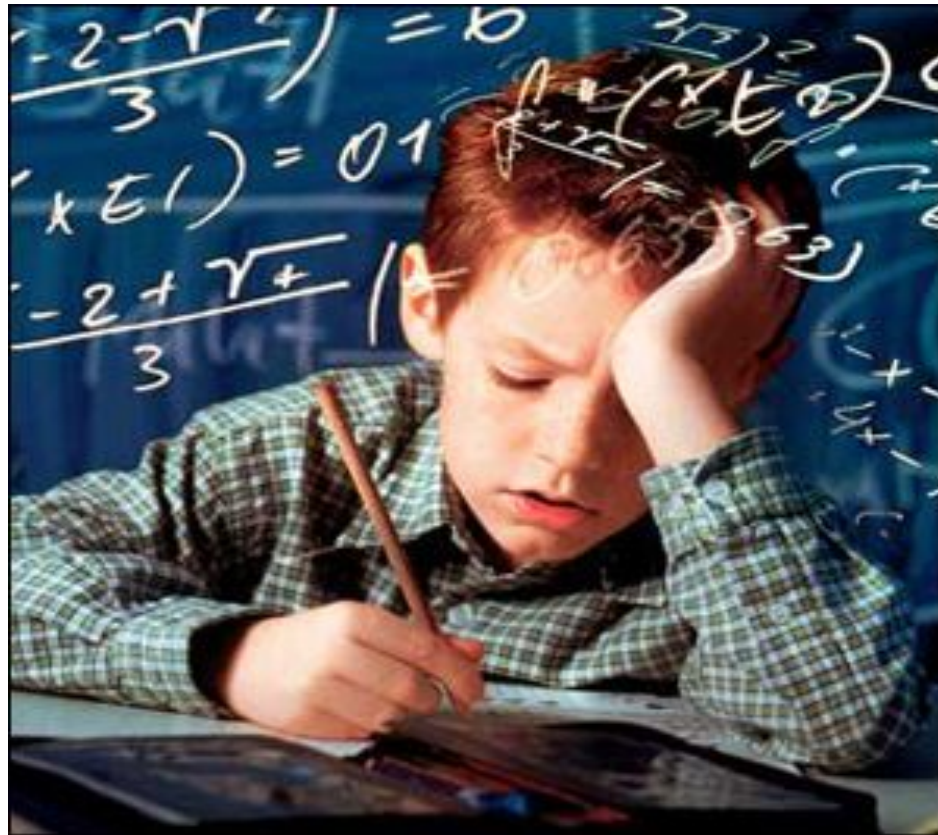

***Сучасні види і концепції
навчання***

Сучасні види і концепції навчання

Проблемна ситуація як умова пізнавальної активності учнів

Проблемна ситуація — психологічний стан, що виникає в результаті мисленої взаємодії суб'єкта (учня) з об'єктом (навчальним матеріалом), який викликає пізнавальну потребу розкрити суть процесу або явища, що вивчається.

Залежно від її складових, виділяють чотири компоненти проблемної ситуації:

об'єкт (матеріал, що вивчається)

суб'єкт (учень)

мислена взаємодія (процес мислення, спрямований на об'єкт)

особливості цієї взаємодії (зважаючи на виявлені суперечності), аналіз яких переростає в пізнавальну потребу учня розкрити суть об'єкта, що вивчається.

У навчальному процесі завжди є учень і матеріал, над яким потрібно думати. Матеріал сам по собі не викликає в суб'єкта пізнавальної потреби. Тому невід'ємною складовою проблемної ситуації є дія учня, його взаємодія з навчальним матеріалом, спрямована на засвоєння об'єкта пізнання.

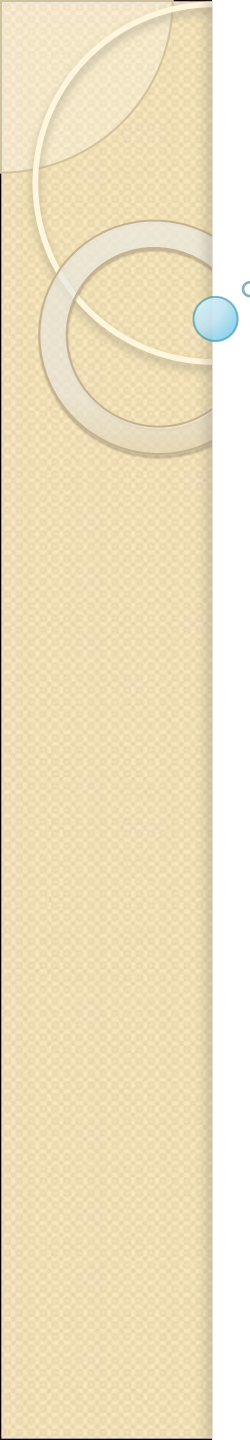
Викладачеві необхідно так подати навчальний матеріал, щоб він сприяв появі особливого виду мисленої взаємодії, залучив учня до проблемної ситуації та викликав у нього пізнавальну потребу. Одним із психологічних структурних елементів проблемної ситуації є інформаційно-пізнавальна суперечність, без якої проблемна ситуація неможлива.

За видом інформаційно-пізнавальної суперечності виділяють типи проблемних ситуацій:

- усвідомлення учнями недостатності попередніх знань для пояснення нового факту;
- зіткнення учнів з необхідністю використання раніше засвоєних знань у нових практичних умовах;
- суперечність між теоретично-можливим шляхом вирішення завдання та практичною нездійсненністю обраного способу;
- суперечність між практично досягнутим результатом виконання навчального завдання і відсутністю в учнів знань для його теоретичного обґрунтування.

Залежно від властивості невідомих, які потрібно розкрити в проблемній ситуації, вони бувають **основними** (невідоме є основним відношенням або закономірністю у темі, що вивчається) та **допоміжними** (невідоме є вужчим відношенням чи закономірністю).

За способом подачі інформації проблемні ситуації бувають **текстовими** (виникають під час осмислення учнями інформації, що міститься у тексті або графічному матеріалі (у схемах, кресленнях) та **без текстовими** (створюються усно, через матеріалізовану ситуацію — демонстрацію за допомогою пристрою чи природного явища).

За часом вирішення — **короткочасними** (використовують для оперативної активізації діяльності учнів) та **тривалими** (розв'язується не на одному занятті, а через два-три).

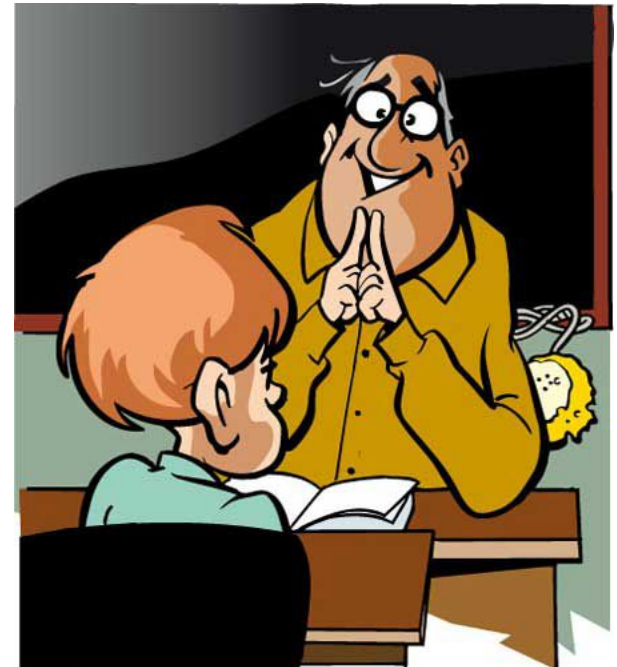
Створення проблемної ситуації — найвідповідальніший етап у проблемно-розвиваючому навчанні.

Класифікація методів проблемно-розвиваючого навчання

Проблемно-розвиваюче навчання — система регулятивних принципів діяльності, цілеспрямованості та проблемності, правил взаємодії викладача та учнів, вибір і вирішення способів та прийомів створення проблемних ситуацій і вирішування навчальних проблем.

- **Діалогічний метод.** Виявляє себе у взаємодії викладача й учнів на основі створення інформаційно-пізнавальної суперечності між раніше засвоєними знаннями та новими практичними умовами їх використання з метою спонукання учнів до участі в постановці, вирішенні проблем, засвоєнні нових понять та способів дії.

- **Евристичний метод.** Полягає у взаємодії викладача й учнів на основі створення інформаційно-пізнавальної суперечності між теоретично можливим способом вирішення проблеми і неможливістю застосувати його практично, з метою організації самостійної роботи учнів щодо засвоєння частини програми за допомогою проблемно-пізнавальних завдань.

-
- **Дослідницький метод.** Реалізується через взаємодію викладача й учнів на основі створення інформаційно-пізнавальної суперечності між теоретично можливим способом вирішення проблеми і неможливістю застосувати його практично з метою самостійного засвоєння учнями нових понять, способів інтелектуальних і практичних дій.

**Способи та умови
застосування методів
проблемно-розвиваючого
навчання**

- **Дидактична мета** — очікуваний, раніше запланований викладачем результат навчальної діяльності, спрямований на поліпшення засвоєння учнями знань, набуття вмінь та навичок.

- У навчальній діяльності простежуються чотири рівні засвоєння навчального матеріалу, які відображають психологічну послідовність процесу засвоєння:
 - 1. Запам'ятовування навчального матеріалу. На цьому рівні учень пізнає об'єкт за його істотними ознаками;
 - 2. Рівень розуміння навчального матеріалу. Полягає в усвідомленні функціональної залежності між вивченими явищами, вмінні описати об'єкт;
 - 3. Практичне застосування навчального матеріалу. Його характеризує вміння учнів практично використовувати засвоєне при вирішенні завдань;
 - 4. Рівень творчого перенесення знань. Учень вільно оперує вивченим матеріалом, уміє свідомо та швидко трансформувати його у нових умовах.

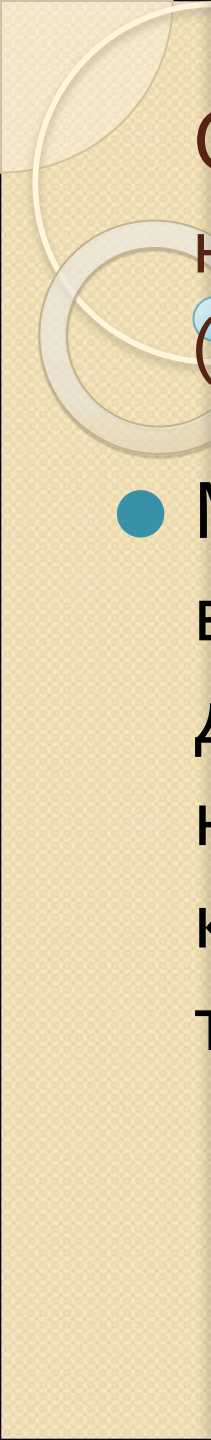
- Засвоєнню учнями навчального матеріалу на першому рівні сприяють методи показового та діалогічного викладання (уроки засвоєння нових знань), на другому — методи діалогічного викладання та евристичної бесіди (уроки засвоєння вмінь та навичок). Засвоєння навчального матеріалу на третьому рівні буде ефективним за використання методів евристичної бесіди та дослідницьких завдань (уроки застосування знань, умінь і навичок), на четвертому — методів дослідницьких та програмованих завдань (уроки узагальнення та систематизації або контролю і корекції знань).
- Обрати найефективніший метод на підставі лише дидактичної мети неможливо, тому що за однієї й тієї ж мети занять, але за різного змісту навчального матеріалу можна використовувати різні методи.

Модульне навчання

Процес цілеспрямованого навчання дає змогу:

- Диференціювати та інтегрувати зміст навчання шляхом групування модулів навчального призначення
- Самостійно розв'язувати учням конкретний варіант залежно від рівня успішності навчання та забезпечити індивідуальний темп вивчення матеріалу
- Використовувати модулі як сценарії для створення педагогічних програмних засобів
- Акцентувати роботу викладача на управлінні пізнавальною діяльністю учнів
- Скорочувати курс навчання

Основним засобом модульного навчання є модульна програма (модуль)

- Модуль – одиниця змісту навчання, відібрана і дидактично опрацьована для досягнення певного рівня знань, умінь та навичок з придуманою системою контролю як у процесі вивчення модуля, так і по його завершенні.

Організація модульного процесу передбачає:

- Формулювання цілей діяльності;
- Змісту навчання з гнучкою структурою і певним рівнем адаптованості;
- Визначення пізнавальних навичок;
- Використання різноманітних технологій і форм навчання;
- Надання методичних рекомендацій, порад щодо самостійного засвоєння матеріалу;

Види модулів

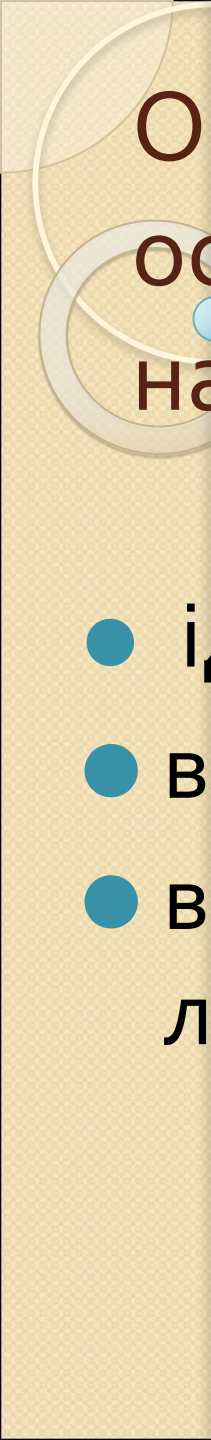
- Дидактичний (концептуальний опис методики викладання навчального курсу);
- Навчальний (цілісна частина реального навчально-виховного процесу);
- Змістовий (науково адаптована, відкрита і взаємозалежна система знань, норм і цінностей).

Основою побудови модулів є:

- Відносна самостійність елементів;
- Наявність кількох рівнів організації навчання відповідно до здібності учнів;
- Наявність інваріантної та варіативної частин;
- Оптимальне співвідношення інформаційного і методичного матеріалу;
- Реалізація зворотного зв'язку для оптимальної передачі інформації, контролю знань, їх діагностики;

ОСОБЕННОСТИ ОПИЕТИОБОЛЕ НАВУАИИ

Основою створення особистісно-орієнтованого навчання стали:

- ідеї гуманізації освіти
- визначення індивідуальності
- визначення самоцінності кожної
людини

Ознаками особистісно-орієнтованого навчання є:

- Суб'єкт - суб'єктне гуманне співробітництво всіх учасників навчального процесу
- Діагностично – стимуляційний спосіб організації пізнання
- Діяльнісно – комунікативна активність учнів
- Проектування вчителем індивідуальних досягнень в усіх видах діяльності
- Врахування в змісті особистісних потреб і можливостей людини у здобутті якісної освіти

Особистісно-орієнтоване навчання забезпечує умови для:

- Дидактичного вибору учнем (використання навчального матеріалу, вибір способів виконання навчальних завдань)
- Пізнавальної активності та творчої самостійної діяльності (заохочення учнів до пошуку власних способів дій та їх рефлексії, стимулювання до самооцінки)
- Спрямованості роботи вчителя на навчальні можливості учня (складання індивідуальної картки його розвитку та програм навчання)
- Зміни форми комунікації у навчальному процесі
- Взаємообміну між вчителем і учнями ролевими функціями (діалогічна взаємодія)

Особистісно-орієнтоване навчання
робить учня активним
співрозмовником і співробітником,
суб'єктом навчальної діяльності.

Комп'ютерне навчання і нові інформаційні технології навчання

- Ідея застосування комп'ютера як засобу навчання зародилася у 50-ті роки ХХ ст. у межах програмованого навчання.
- Комп'ютерне навчання – система навчання, в якій одним з основних технічних засобів є комп'ютер.
- Основною метою навчання є підготовка учнів до життя в інформаційному суспільстві, підвищення ефективності навчання завдяки впровадженню інформаційних технологій навчання.

Робота учнів з комп'ютерною технікою забезпечує:

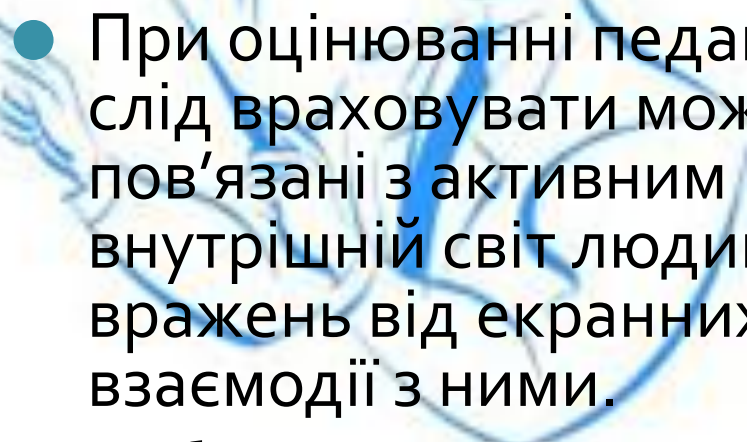
- Підвищення інтересу, мотивації до навчання завдяки новим формам роботи;
- Індивідуалізацію навчання: кожен працює в режимі, який його задовольняє;
- Об'єктивність контролю;
- Активізацію навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, прагненню отримати вищу оцінку;
- Формування вмінь і навичок для різноманітної творчої діяльності;
- Виховання інформаційної культури;
- Оволодіння навичками оперативного прийняття рішень у складній ситуації;
- Доступ учнів до банків інформації, можливість оперативно знаходити необхідну інформацію.

- Комп'ютерне навчання розглядають у контексті інформаційних технологій навчання, часто ототожнюючи поняття «технології комп'ютерного навчання» і «нові інформаційні технології навчання (НІТН)».
-
- Інформаційні технології навчання – предметно і комунікативно спрямоване навчальне середовище, включене у навчальну діяльність у якій комп'ютер є засобом аналізу змісту об'єктів, організації навчальної взаємодії, реалізації адекватних структур і змісту діяльності форм контролю.
-
- Нові інформаційні технології (НІТ) дають змогу подолати суперечності між розвитком знань і можливостями та масштабами їх використання.

До засобів НІТ належать:

- Апаратні засоби: комп'ютер, програмні засоби, бази даних;
- Програмно-методичні засоби: навчальні, контролюючі, інструментальні програмно-педагогічні, програмно-методичні комплекси;
- Навчально-методичні засоби: посібники, нормативно-технічна документація, організаційно-інструктивні матеріали тощо.

- Використання засобів НІТ сприяє підвищенню ефективності навчання.
-
- Впровадження засобів НІТ змінює співвідношення різних організаційних форм навчальної діяльності: збільшується частка самостійної, індивідуальної і групової роботи; розширюється обсяг практичних і лабораторних робіт, насамперед пошукового та дослідницького характеру, підвищується роль і значення позакласних занять.
-
- Нові інформаційні технології навчання сприяють гуманітаризації освіти і навчального процесу, оскільки забезпечують спілкування, доступ до знань, отримання своєчасної, вірогідної й вичерпної інформації.
-

-
- При оцінюванні педагогічної ефективності НІТ слід враховувати можливі негативні наслідки, пов'язані з активним вторгненням у внутрішній світ людини штучних, ілюзорних вражень від екранних віртуальних сюжетів та взаємодії з ними.
 - небезпека може полягати і в маніпулюванні свідомістю молоді людини, нехтуванні нормами безпеки при роботі з комп'ютером. Комп'ютеризація може призводити до формування егоїстичних нахилів у людини, індивідуалізму, приглушувати почуття колективізму, взаємодопомоги.

Дистанційне навчання

- Фізична віддаленість студента від навчального закладу зумовила появу концепції дистанційного навчання. Воно було започатковане з 1891 р., коли при Чиказькому університеті організували заочне відділення.

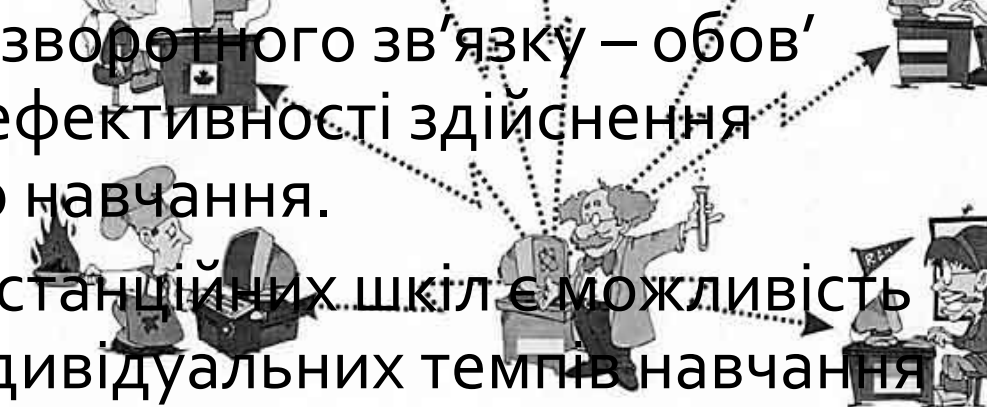
Характерними ознаками дистанційної освіти є:

- Гнучкість (можливість навчатися у зручний час, у зручному місці та темпі; нерегламентований час для засвоєння дисципліни);
- Модульність (можливість із набору незалежних навчальних курсів-модулів формулювати навчальний план, який відповідає індивідуальним або груповим потребам);
- Паралельність (паралельне з професійною діяльністю навчання, тобто без відриву від виробництва);
- Охоплення (одночасне звернення до багатьох джерел інформації);
- Рентабельність (системи дистанційного навчання на 10-50% дешевші ніж традиційні);
- Технологічність (сукупність дидактичних методів та засобів, які застосовують нові інформаційні технології: Інтернет, засоби мультимедіа, комп'ютерні тренажери).

- У сучасній світовій практиці використовують різні моделі дистанційного навчання.
- Навчання за типом екстернату передбачає самостійне вивчення курсу у школі або вищому навчальному закладі та складання іспитів екстерном у відповідному типі навчального закладу для отримання сертифікату.
-
- Навчання за програмою на базі школи, гімназії, університету забезпечується наявністю спеціальних курсів дистанційного навчання, по закінченню яких учні та студенти можуть отримати відповідний сертифікат.

- Навчання на основі міжвузівської та загальношкільної програми за допомогою різноманітних навчальних курсів, створених завдяки міжвузівській кооперації.
-
- Навчання у відкритих університетах дає змогу отримати будь-яку освіту всім бажаючим.
-
- Курси самоосвіти реалізуються за допомогою телебачення або радіопрограм, програм на CD, відеозаписів.
-
- Неформальне дистанційне навчання відбувається на основі мультимедійних курсів, орієнтованих на навчання дітей і дорослих, які з певних причин не змогли або не можуть навчатися у школі.

-
- Забезпечення зворотного зв'язку – обов'язкова умова ефективності здійснення дистанційного навчання.
 - Перевагою дистанційних шкіл є можливість урахування індивідуальних темпів навчання учнів, насичений і швидкий зворотний зв'язок з вчителем і однокласниками віртуального класу.
 - Віртуальний клас – спільнота учнів, взаємодія між якими при спільному виконанні навчальних завдань відбувається за допомогою комп'ютерних мереж.

- Класи у дистанційній школі можуть бути: синхронними (on-line режим), які працюють за однією програмою із загальним стартом; та асинхронними (off-line режим), до яких учнів сприймають протягом дня, тижня, навчального року.
- За дистанційного навчання використовують такі форми навчання і контролю знань: лекції, використання новітніх інформаційних технологій, семінари, консультації, лабораторні роботи, контроль.
- Дистанційне навчання вимагає від учителя: знання основних принципів функціонування телекомунікаційних систем; особливостей проведення теле- і відеоконференцій, форумів; чинників, які стимулюють активізацію діяльності учнів в мережі; способів формування критичного мислення, рефлексії в учнів; вміння організовувати рольові мережеві ігри.